

Nicolae PRELIPCEANU

Felii de teatru scurt pe la Oradea

Refacerea Teatrului de Stat din Oradea nu s-a terminat încă, totuși **Festivalul Teatrului Scurt** s-a reluat, după o pauză de câțiva ani. Sala nu este încă gata, dar scena da, așa că spectatorii s-au putut delecta de pe scenă, cu câteva spectacole de modă nouă. Moda nouă, adică spectacolul cu spectatorii pe scenă, fiind deja tradiție. Cum tradiție începe să fie și acest festival.

Cât despre scurtimea spectacolelor, aceasta nu pare a fi tocmai un criteriu de selecție, din moment ce mai toate cele pe care le-am văzut la Oradea durează spre două ore sau, ca să fiu mai exact, circa o oră și patruzeci, o oră și cincizeci de minute, adică exact atât cât țin, de obicei, în zilele noastre grăbite, un spectacol de teatru care nu-și spune nici scurt, nici lung.

N-am fost martorul întregii desfășurări a Festivalului, adică de sâmbătă, 25 septembrie, și până sâmbătă, 2 octombrie, dar și o jumătate mi-a putut da o idee de selecția dlui Mircea Morariu. Cum am scăpat și începutul, cel dinainte de deschiderea festivă, să-i zicem așa, pentru mine festivalul a început cu *Demoni*, un spectacol de la Teatrul de Nord Satu Mare, întărit substanțial cu o actriță remarcată la Cluj, Ramona Dumitrescu. Piesa dramaturgului suedez Lars Noren e un fel de *Cui i-e frică de Virginia Woolf* în mediul locuitorilor unui bloc standard. Cele două perechi, una care se luptă cu propriile porniri ale componentelor săi, cu alcoolul dar și cu gelozia și pasiunea mistuitoare, cealaltă care se crede așezată, crescând copilași și neștiind, i se pare ei, perechii, nimic altceva decât asta. Numai că lucrurile se răstoarnă și pentru ei. Ies la iveală pasiuni înăbușite, ascunse, apare și se manifestă sastiseala de atâta păzit copii mici să nu cadă din pătuț, reiese că între tatăl până atunci mototol și supus și femeia cuplului turbulent ar putea avea loc un act amoros, ceea ce până la urmă nici nu se întâmplă și fiecare cuplu rămâne cu drumul său. În cel compus din Ramona Dumitrescu și Ciprian Vultur domină femeia, poate mai degrabă datorită calităților actricești ale celei dintâi, Ciprian Vultur părându-mi-se tot timpul în situația de a răspunde. Interesantă, din punct de vedere teatral, evoluția celui alt cuplu, Diana Turtureanu-Dorin C. Zachei, ceea ce dă posibilitate celor doi actori să-și desfășoare calități nebănuite la început, vizibile abia după ce lucrurile răbufnesc. O idee vag expresionistă mi s-a părut prezența în scenă, într-o lume paralelă, a copiilor întruchipând cel dintâi cuplu, de fapt adolescenți care încearcă să se joace de-a dragostea. Dorina Nemeș și Ionuț Oprea s-au achitat greu de sarcina lor nu ușoară, cu atât mai mult cu cât ei sunt văzuți ca prezențe vapoase, evaporabile când lucrurile ajung la paroxism.

În prelungirea discursurilor de deschidere, oficiale și grăbite, i-am revăzut pe Mircea Diaconu și Alexandru Repan în *Variațiuni enigmatice*, un spectacol de la Teatrul „Nottara” care datează de câteva bune stagioni, dar se mai păstrează în limitele viziunii regizorale a lui Claudiu Goga, poate doar cu ceva mai mult patos și cu acute mai puternice ale premiantului Nobel retras pe insulă, aici în persoana lui Alexandru Repan.

În primele zile, dar ce zic eu, și ceva mai târziu, selecția a operat parcă o compensare pentru teatrele din zona de Vest a țării, mai rar văzute în sudul îndepărtat. Remarcabil spectacolul dintr-un club, al lui Radu Botar, cu *Bufonul regelui*, o combinație reușită de fragmente shakespeariene și ceva din *Cocoșul negru* de Victor Eftimiu (?!). Radu Botar a cucerit prin treceri rapide de la o stare la alta, de la un personaj la altul, cu o inventivitate

demnă de remarcat, cu o imaginație și o energie care nu l-au părăsit toată ora cât a durat acest spectacol, într-adevăr scurt.

Tot din Vest, dar mai de la Sud, de la Arad, provenea și spectacolul cu piesa *Codrii* de David Mamet, în regia lui Alexandru Berceanu, cu Cecilia Donat și Alex Mărgineanu. O scenografie complicată pentru un spațiu atât de mic (eram și ei și noi grămadă pe scena teatrului) a închipuit Doru Păcurar. Aici, mi s-a părut prea lung enunțul, partea de armonie dulceagă, presărată cu săruturi parcă smulse din vreo idilă de Coșbuc, în ciuda lumii moderne îndepărtate de Hordou, care avea să izbucnească, în toată splendoarea violenței sale, abia în secțiunea finală. Și aici, ca și-n cuplul, evocat mai sus, din *Demoni*, Cecilia Donat a fost cea care a condus balul, partenerul ei pierzând inițiativa, dacă o va fi avut vreodată. Oricum, toată povestea pare puțin trasă de păr, iar regia și actorii nu au reușit să o ducă pe deplin în sfera naturalului. Probabil că dacă s-ar mai fi ajustat, ca să nu zic tăiat, partea întâi, spectacolul ar fi avut mult de câștigat. Cert este că, după violențele din *Demoni*, cele din *Codrii* au fost un fel de pandant, totul conducând la concluzia logică, deși grăbită, că nu-i iubire fără hărțuire.

Dar să nu ne grăbim să punem numai în seama iubirii bărbat–femeie violența, căci a treia zi a Festivalului, luni, la Casa de Cultură a Sindicatelor (care dintre ele?), unde s-au ținut multe spectacole din festival, a avut loc unul de o violență rar văzută pe scene, cu piesa *True West* de Sam Shepard, de la Teatrul „Nottara” (aici am cam părăsit zona de Vest, deși cică era true west!), în regia lui Alexandru Măzgăreanu și avându-i ca interpreți pe: Ion Grosu, Șerban Gomoii, George Alexandru, Ruxandra Sireteanu (în ordinea intrării în scenă). Aici, programul ne informează că ar fi vorba de iubirea între doi frați, unul, scriitor de scenarii, celălalt spărgător, deși amândoi sunt „de-o seamă, de-o făptură și de-o mamă”. Personal, n-am prea perceput dragostea dintre frați, în schimb se percepea ușor diferența culturală dintre ei, dar și cea în plan social și, în orice caz, moral. Ion Grosu s-a desfășurat violent cum parcă l-am mai văzut și altădată, pentru început ținându-i piept Șerban Gomoii, mai gomos și decât George Alexandru, în rolul producătorului, om de afaceri atent cu ce spune și cum acționează, dar surprinzător, ca personaj, în priza pe care o face, brusc, cu fratele cel rău. Aici cred că e vina doar a dramaturgului, care l-o fi simplificat la extrem pe fratele rău, pentru că apoi să-l pună într-o postură ciudată pe producător, care ne pare, nouă, spectatorilor, că-și lasă prea repede și prea ușor garda jos. Oricum, George Alexandru a ținut piept cu bine violenței de limbaj și nu numai a fratelui rău, ba chiar, mai târziu, celei generale, a amândurora, așa cum, în final, Ruxandra Sireteanu, în rolul „fericitei” mame, construiește o contraponderă la distrugerile de-a dreptul spectaculoase pe care le perpetuează ambii frați, de data aceasta, căci s-a predat și scenaristul. Felul în care este distrusă o mașină de scris, deși azi inutilizabilă, mi-a dat fiori, și nu numai subsemnatului. Oricum, finalul, prin amploarea distrugerilor de decor, aduce cumva cu *S-a sfârșit cum a-nceput* de la Naționalul bucureștean, unde, în plus, se dărmă și chiar ia foc și casa. Spectacolul are ritm, dar poate că n-ar fi stricat să-l fi strunit puțin cineva pe dl. Ion Grosu, cu elanul său violent.

La sfârșitul celui de mai sus, îți vine să respiri adânc, aproape ca Daniela Vrînceanu, *Amalia* din de-acum celebra piesă a Alinei Nelega, care a înscris un one-woman-show sau, mai pe româneasca veche, un monolog feminin plin de ritm și energie și nuanțe și evocări ale unei lumi prin care mulți dintre cei prezenți pe scena de la Casa de Cultură a Sindicatelor trecuseră. Tot one-woman-show (nu știu cum s-ar spune pe ungurește) devine și *Mady-Baby*, în viziunea actriței Borbély B. Emilia de la Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely” din Timișoara, care își plimbă spectatorii prin oraș cu microbuzul, apoi poposește pentru o repriză de energie, strigăte și mișcare chiar în fața clădirii, renovate pe dinafară, a frumosului teatru de la Oradea.

O piesă neașteptată, cu un subiect, de fapt, neașteptat, este *Prorocul Ilie* (cineva cerea un bilet la *Procurorul Ilie*, procurorul fiind un personaj mai prezent în lumea noastră de azi decât prorocul, să recunoaștem). Un grup de suboameni își așteaptă izbăvirea de la un personaj autoritar, pe care-l cred proroc, ba chiar mai mult, căci se pregătesc să-l răstignească pentru ca să se împlinească ce e de împlinit. Comedie spumoasă, cică, dar nehotărâtă până la un punct, căci îți vine mai mult să te minunezi de prostia acestor inși, ce ies dintr-un fel de galerie de mină, cu un vagonet, decât să râzi de năzbâțiile lor. Doru Presecan, în rolul lui *Ilie*, are detașarea șarlatanului care știe ce material uman se găsește în fața lui, iar Inna Andriucă joacă rolul celei posedate de diavol, care se înfățișează mai apoi ca Fecioara Maria, întru prostirea și mai mare a celor deja prostiți. Grupul celor ieșiți din peșteră înfățișează însăși imaginea prostiei consolidate, mai ceva decât bugetul României, fermi în convingerea lor că șarlatanul *Ilie* este chiar prorocul și că se pot mântui, dacă-l răstignesc. Piesa polonezului Tadeusz Slobodzianek a suferit, în montarea lui Szabó K. István, mici adaptări, astfel încât evreul care face comerț ambulant este din Sighet, iar țăraniile tot de pe-acolo. Remarcabilă prestația actorilor de la Baia Mare într-o producție care poate face carieră: Doru Presecan, Gabriela Chirilă, Inna Andriucă, Diana Podăreanu, Valeriu Doran, Ionuț Mateescu, Șerban Borda, Claudiu Pintican, Dan Cordea, Dana Ilie Bărbosu, Gabi del Puppo, Vasile Pal, Petru Mârza, Ioan Costin, Dorin Griguță. Să nu uit și scenografia, foarte realistă, cu liniile ferate de mină, pe care vine și negustorul evreu, dar și vagonetul cu proști. Autor: Mihai Vălu. Tot Mihai Vălu este autorul scenografiei unui spectacol mai puțin reușit, care s-a jucat într-un club, la Oradea, cu piesa *Strip tease*. Dacă Doru Fârte și Andrian Locovei au făcut tot ce au putut pentru a părea firești și naturali în situația dată, Ioana Cheregi, altminteri o femeie frumoasă, a fost ca de lemn, depunând tot spectacolul acesta, de altfel „independent“.

În fine, din punctul meu de vedere, căci Festivalul a continuat, ultimul spectacol, cel al teatrului-gazdă, cu piesa *Terorism* de Vladimir și Oleg Presniakov, în regia lui Claudiu Goga, a fost unul încheiat la toți nasturii, chiar dacă unele dintre momente au scăzut puțin tensiunea întregului. Daniel Vulcu, în rolul care leagă, în fond, toate momentele, aparent disparate, a dus în spate toată această construcție, de la momentul slab, ca să zic așa, de la început, la paroxismul final, când mărturisește că a provocat ceea ce spectatorul aflase mai demult, explozia unui apartament, era al său, în care își văzuse soția în plin adulter cu un bărbat. Momentele sunt lucrate atent și cu micală, regizorul Claudiu Goga știe să-și conducă trupa spre finalul care luminează totul. Mai slabe sunt scena de adulter și cea din parc, între cele două bătrâne. În rest, avem și aici niște violență între bărbați, la pompieri sau, cum s-ar zice azi, la „situații de urgență“, iar scena de început, cu aeroportul blocat, mi s-a părut expedită. Dar dincolo de aceste sincope, spectacolul rezistă unei priviri atente și exigente, cred. Iată și actorii din acest spectacol: Andrian Locovei, Daniel Vulcu, Alexandru Rusu, Petre Ghimbășan, Richard Balint, Mirela Niță-Lupu, Ioana Dragoș Gajdo, Sebastian Lupu, Lucia Rogoz, Angela Hușanu, Adela Lazăr, Șerban Borda, Ion Abrudan, Suzana Macovei, Corina Cernea, Pavel Sîrghi, Sorin Ionescu, Răzvan Vicoveanu, Emil Sauciu, Mihaela Gherdan. Scenografia: Ramona Ingrid Macarie.

Festivalul continuă și după *Terorism*, cu spectacole din Ungaria, Reșița, Oradea (trupele română și maghiară), „Comedia“ din București. Impresia generală pe care mi-a dat-o această ediție a Festivalului de Teatru Scurt a fost, totuși, una de criză, cu teatre mici sau apropiate, care și-au putut permite să susțină o deplasare. În plus, nu împărtășesc deloc ideea că acesta a fost teatru într-un act, întâi pentru că, dacă e așa, mai toate piesele care se joacă sunt într-un act, doi că nu mai scrie nimeni azi piese în care actele să fie delimitate. Cât despre spectacole, câte mai au pauze, ca să zici: actul întâi și actul doi? Înseamnă că ar mai fi nevoie de un festival de teatru foarte scurt, cu spectacole de până la o oră, după modelul Teatrului Mic și a celui Foarte Mic. Cel Minuscul nu s-a inventat încă.